

Deelrapportage ontheffing artikel 68 Flora- en faunawet

Ontheffing: Meerkoet (*Fulica atra*)
Specificatie: in combinatie met grasland, wintergraan of maïs
Periode: 1-10-2014 tot 15-6-2015
Zaaknummer: 2012-007933

Foto: G. Plaggenmarsch

L. Schrauwen
Adjunct secretaris FBE Gelderland
Deventer, 13 oktober 2015

Inleiding

Volgens artikel 69 van de Flora-en faunawet (Ff-wet) dient de Faunabeheereenheid Gelderland (FBE) jaarlijks over het gebruik van ontheffingen te rapporteren. Met de onderhavige deelrapportage rapporteren wij over de wijze waarop van de ontheffing 'Meerkoet' gebruik is gemaakt. Rapportages als deze liggen ter inzage bij de provincie Gelderland en zijn te downloaden vanaf de website: www.faunabeheereenheid.nl/gelderland.

In 2012 hebben Gedeputeerde Staten van de Provincie Gelderland aan FBE Gelderland de ontheffing 'Meerkoet' verleend. Aan deze ontheffing ligt het Faunabeheerplan (Fbp) 'Meerkoet Gelderland 2012-2017' ten grondslag.

De ontheffing 'Meerkoet' voorziet in de mogelijkheid om schade aan diverse landbouwgewassen (grasland, wintergraan en maïs) te voorkomen. Voor ieder gewas is via het digitale faunaregistratiesysteem (FRS) aan die WBE's die daarvoor in aanmerking kwamen een machtiging verleend. Het actief inzetten van een machtiging verplicht de jachthouder tot het terugkoppelen van de genomen maatregelen. Deze deelrapportage geeft een verslag van de wijze waarop van de drie machtigingen gebruik is gemaakt.

Het verzoek om deze deelrapportage uiterlijk 15 oktober i.p.v. 15 juli in te dienen, is mondeling door de provincie geaccordeerd. Conform deze afspraak dient de FBE dit verslag tijdig bij de provincie in.

Doel

Meerkoeten kunnen belangrijke schade aan landbouwgewassen veroorzaken. Volgens de 'Verordening schadebestrijding diersoorten in Gelderland' is het grondgebruikers toegestaan in WBE-werkgebieden meerkoeten opzettelijk te verontrusten om schade te beperken. Als verontrusten niet afdoende werkt, staat de ontheffing 'Meerkoet' toe deze vogels met ondersteunend afschot of met behulp van de jachtvogel te verjagen van graan-, maïspcelen en grasland.

Restricties en verruimingen

Ten aanzien van de Ff-wet bieden de voorschriften de volgende verruimingen c.q. restricties:

- Het schadebestrijdingsgebied is beperkt tot een aantal gemeenten;
- Schadebestrijding is alleen toegestaan op percelen met graan, maïs of grasland;
- Het nemen van minimaal 2 preventieve maatregelen is voorafgaand aan afschot verplicht;
- De toegestane middelen zijn hagel- en kogelgeweer en jachtvogel;
- Afschot is toegestaan vanaf een half uur voor zonsopkomst tot en met een half uur na zonsondergang;
- Afschot is mogelijk op het schadeperceel en in een zone van 25 meter daar om heen;
- Het maximale afschot per verjaagactie is bepaald op 5 meerkoeten, met een maximum van 25 per schadeperceel per dag;

- Binnen Vogelrichtlijngebieden en ganzenfoerageergebieden is schadebestrijding van 1 oktober tot 1 april niet toegestaan.

Sinds januari 2015 beschikt een groot aantal WBE's over een vergunning van de Natuurbeschermingswet en een goedgekeurd compartimenteringsvoorstel, waardoor gebruik van het geweer in Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden) mogelijk is geworden. De ontheffing bepaalt echter dat schadebestrijding gericht op meerkoeten in Vogelrichtlijngebieden in de winterperiode niet is toegestaan.

Volgens voorschriften D4 en 5 is het mogelijk om een schadebestrijdingsgebied en/of een gewas aan de ontheffing toe te voegen. Van deze mogelijkheid is gedurende deze gebruikperiode geen gebruik gemaakt.

Beschikbare machtigingen ontheffing 'Meerkoet'

De ontheffing maakt het mogelijk om schade veroorzaakt door meerkoeten aan 3 kwetsbare gewassen de bestrijden/voorkomen. Voor ieder gewas is een aparte machtiging op voorhand naar de WBE's doorgescreven:

1. Meerkoet i.c.m. grasland.
Geldig vanaf 1 oktober 2014 tot 1 april 2015;
2. Meerkoet i.c.m. wintergraan (vanaf opkomst en stadium jong gewas).
Geldig vanaf 1 oktober 2014 tot 1 april 2015;
3. Meerkoet i.c.m. maïs (in de kiemfase en stadium jong gewas).
Geldig vanaf 15 april 2015 tot 15 juni 2015;

Het gebruik van deze 3 machtigingen worden apart behandeld.

Resultaten machtiging 'meerkoet i.c.m. grasland'

Deze machtiging is tijdig en op voorhand via FRS naar 26 van de 49 WBE's doorgescreven. Achttien WBE's hebben de machtiging naar een of meerdere jachthouders doorgescreven, jachthouders van 8 WBE's hebben de machtiging ook daadwerkelijk ingezet.

Machtigingen op WBE-niveau		
gemachtigde WBE's	ingezet door WBE's	percentage gebruik
26	8	31%

Tabel 1: verhouding toegewezen en geactiveerde machtigingen

Grondgebruikers kunnen ook rechtstreeks bij de FBE een perceelsgebonden machtiging aanvragen. Niemand heeft om een dergelijke machtiging verzocht.

Met de inzet van 31 geactiveerde machtigingen hebben de jachthouders in samenwerking met jachtaktehouders (combinanten, gastjagers, uitvoerders, etc.) 83 verjaagacties en 191 afschotacties uitgevoerd en daarbij zijn ca. 1.000 meerkoeten geschoten.

Acties		Afschot
verjaagd	bejaagd	meerkoeten
83	191	1.010

Tabel 2: het aantal genomen acties en afschotresultaten

Zie bijlage I: 'Overzicht gebruik machtiging 'Meerkoet i.c.m. grasland 2014-2015'.

Vorig seizoen (2013/14) is de machtiging door meer WBE's (5) actief ingezet, lag het aantal verjaag- en bejaagacties (170-239) hoger en zijn er ook meer meerkoeten (1.560 stuks) bejaagd.

Resultaten machtiging 'meerkoet i.c.m. wintergraan'

De machtiging om schade aan wintergraan te voorkomen liep net als de machtiging i.c.m. grasland van 1 oktober 2014 tot 1 april 2015 en is op voorhand aan 3 WBE's doorgeschreven. Jachthouders van deze drie hebben er ook gebruik van gemaakt.

Machtigingen op WBE-niveau		
gemachtigde WBE's	ingezet door WBE's	percentage gebruik
3	3	100%

Tabel 3: verhouding toegewezen en geactiveerde machtigingen

Ook van de perceelsgebonden machtiging zijn geen aanvragen van grondgebruikers ontvangen.

Met de inzet van 8 geactiveerde machtigingen hebben de jachthouders totaal 8 verjaag- en 38 afschotacties uitgevoerd en daarbij zijn bijna 200 meerkoeten geschoten.

Acties		Afschot
verjaagd	bejaagd	meerkoeten
8	38	194

Tabel 4: het aantal genomen acties en afschotresultaten

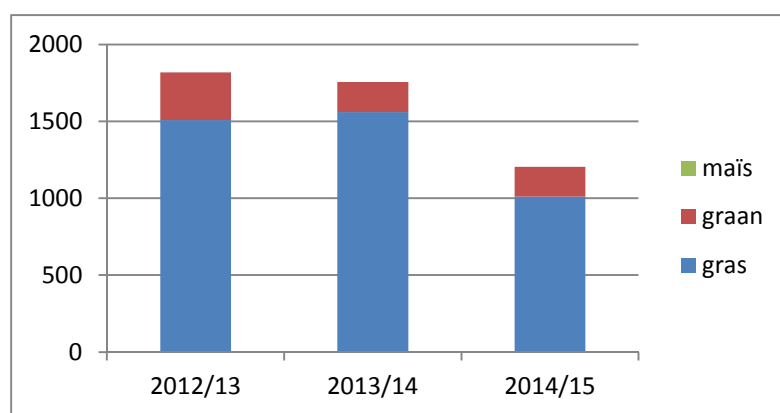
Zie bijlage II: 'Overzicht gebruik machtiging 'Meerkoet i.c.m. wintergraan 2014-2015'.

Vorig seizoen (2013/14) is de machtiging door 2 WBE's ingezet, lag het aantal verjaag- en bejaagacties gelijk (47) en zijn er evenveel meerkoeten (195 stuks) geschoten.

Resultaten machtiging 'meerkoet i.c.m. maïs'

De machtiging om schade aan maïs te voorkomen liep gedurende twee maanden, van half april tot half juni. De 3 WBE's die op voorhand deze machtiging hebben ontvangen, hebben het niet hoeven inzetten en is er ook geen perceelsgebonden machtiging aangevraagd. In de afgelopen twee seizoenen was dit ook het geval.

In totaal zijn dit seizoen 1.204 meerkoeten gedood om schade aan kwetsbare gewassen te voorkomen, wat minder is in vergelijking met de twee voorgaande seizoenen. Jaarlijks veroorzaken meerkoeten de meeste schade aan graslanden, in mindere mate aan wintergranen en geen aan maïs.

Grafiek 1: Afschotaantallen meerkoeten per seizoen en per gewas

Mogelijke verklaringen voor deze lichte daling van afschotaantallen zijn:

1. Er is minder aanleiding (schade) voor afschot;
2. De jachtsluiting van 3 weken in de winter van 2014. *Op last van het Ministerie van Economische zaken is jacht, beheer en schadebestrijding met ca. 3 weken (november/december) gesloten ter voorkoming van verspreiding van de vogelgriep;*
3. De Natuurbeschermingswet. De vergunning op basis van *deze wet legt beperkingen op in Vogelrichtlijngebieden en verhoogt zo de regeldruk waardoor sommige jagers afzien van schadebestrijding.*

De gunstige staat van instandhouding van de meerkoet loopt met deze afschotcijfers geen gevaar. Volgens het Sovon (<https://www.sovon.nl/nl/soort/4290>) is de laatste tien jaar sprake van een significantie afname van <5% van het aantal broedvogels. Het Sovon maakt onderscheid tussen broed- en niet broedvogels. Nederlandse meerkoeten, voor zover standvogel, worden in het winterhalfjaar aangevuld door noordoostelijke soortgenoten. In strenge winters sterven veel meerkoeten.

Preventieve maatregelen

Voordat de machtiging mag worden ingezet moet de grondgebruiker eerst minimaal 2 door Bij12-unit Faunafonds (Faunafonds) aanbevolen preventieve maatregelen hebben getroffen, waarvan een

akoestisch en een visueel. Deze preventieve maatregelen moeten in voldoende aantallen in het veld aanwezig zijn en op een doelmatige manier in werking zijn gesteld.

Volgens de 'Handreiking Faunaschade 2009' (uitgave van het Faunafonds) worden de volgende visuele en akoestische middelen aanbevolen om het schadesoort meerkoet te verjagen:

	Visuele middelen	Akoestische middelen	Combinatie middelen (akoestisch/visueel)
	Vogelverschrikkers Vlaggen Ballonnen Nabootsing roofvogel Flitslampen Flitsmolens Camouflagenetten Landbouwvoertuigen	Knalapparaat Vogelafweerpistool Elektronische geluidsgolven Kleppermolentjes Rammelblikjes Angstketen Schriklint/koord Geweer	Fladderprojectiel Ritsselfolie
Meerkoet	x x x x x	x x x	x x

* Het Faunafond merkt op dat niet alleen door het Faunafonds 'goedgekeurde' visuele en akoestische middelen kunnen worden ingezet, maar dat de grondgebruiker ook andere middelen (aanvullend) kan toepassen om de kans op schade door dieren zo klein mogelijk te maken.

In vijf WBE's hebben grondgebruikers preventieve maatregelen getroffen die ook door de uitvoerders in FRS zijn gemeld. Dit zijn de visuele middelen: vlaggen, nabootsing roofvogel, menselijke aanwezigheid en hond**. En de akoestische middelen: schriklint/koord, vogelafweerpistool en het geweer. **Middelen die zowel een akoestisch als een visueel effect hebben.

Zie bijlage III: 'Overzicht inzet preventieve maatregelen machtigingen 'Meerkoet 2014-2015'

Faunaschade

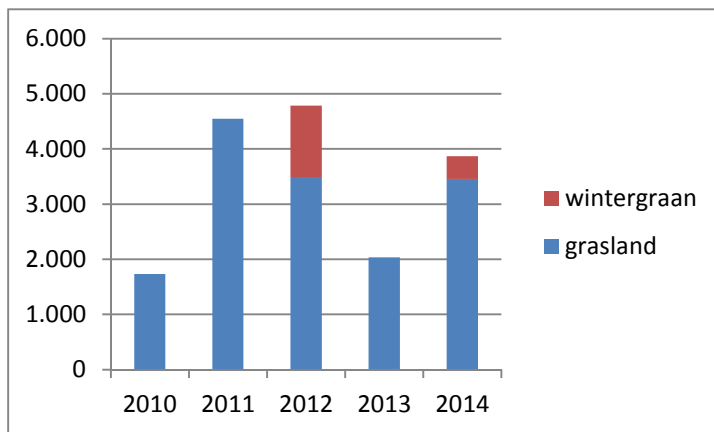
Volgens de 'Handreiking Faunaschade 2009' kunnen meerkoeten vraatschade aan grasland en wintergranen veroorzaken, voornamelijk in de winterperiode en aan maïs in de kiemfase in het voorjaar. De meerkoeten veroorzaken schade daar waar ze het meest voorkomen, 'in (moerassen en) open boerenland met veel sloten in de lage delen van het land' volgens het Sovon. Bijna alle meerkoeten worden ook in het Rivierengebied bejaagd. Uit de beschikbare cijfers van het Faunafonds valt niet op te maken of daar de schade ook het hoogst is, maar dat is wel aannemelijk.

Van 2010 tot en met 2014 is voor €17.000 schade aan landbouwgewassen door het Faunafonds getaxeerd. De werkelijke schade kan hoger liggen, omdat grondgebruikers niet alle schade melden en claimen. De schade aan graslanden is veruit het grootst. Faunaschadecijfers van de eerste helft van 2015 zijn nog voorlopig en daarom niet in deze rapportage gebruikt.

Faunaschade	2010	2011	2012	2013	2014	totaal
grasland	1.730	4.549	3.492	2.032	3.454	15.257
wintergraan			1295		414	1.709
totale faunaschade/jaar	1.730	4.549	4.787	2.032	3.868	16.966

Tabel 5: schade aan kwetsbare gewassen per kalenderjaar

Deze gegevens zijn in onderstaande grafiek visueel gemaakt.

Grafiek 2: verloop faunaschade meerkoeten per gewas en per kalenderjaar

In de vorige deelrapportage meerkoet (2013-2014) is geconstateerd dat sinds 2012 de schade afneemt, maar het niet duidelijk was of dat te maken had met het inzetten van de nieuwe ontheffing. Uit grafiek 2 blijkt dat de schade weer toeneemt en het schadeniveau grillig blijft, maar binnen een tamelijk beperkte range, het schadeniveau schommelt tussen €2.000 en €4.000 per jaar. De meerkoeten veroorzaken niet ieder jaar belangrijke schade aan wintergraan.

Conclusie

De machtigingen die beschikbaar zijn gesteld, zijn alleen ingezet daar waar nodig was. De machtiging om schade aan grasland te voorkomen is het meest gebruikt, maar is ook aan meerdere WBE's verleend. Drie WBE's konden schade aan granen voorkomen en hebben de machtiging ook ingezet. De 'maïs' machtiging is helemaal niet gebruikt.

Gemiddeld worden 3,8 meerkoeten per actie gedood, wat valt binnen de restrictie van max. 5 stuks per actie. Het is bekend dat sommige jachthouders uit tijdwinst en praktisch oogpunt meerdere afschotacties op een perceel in FRS afmelden, waardoor het lijkt dat het maximum wordt overschreven, volgens de voorschriften is afschot van 25 exemplaren per schadeperceel per dag toegestaan.

Dit jaar is de 'grasland' machtiging minder vaak dan vorig seizoen ingezet en zijn er minder acties ondernomen of meerkoeten bejaagd. Voor granen komt het gebruik van de machtiging overeen met vorig seizoen.

Schade aan grasland is in 2015 toegenomen, terwijl het gebruik van de machtiging is afgenomen. Een directe relatie tussen machtiginggebruik en schade is lastig te leggen, de faunaschadecijfers zijn per kalenderjaar, terwijl de machtingsperiode over het kalenderjaar heen loopt (van oktober tot april).

De schades aan graanpercelen hebben zich voorgedaan in het werkgebied van WBE Tielerwaard Oost (2 gevallen in 2012 en 2014), een WBE die over de juiste machtiging beschikt om schade te kunnen bestrijden. Uit de praktijk blijkt dat schade niet voor 100% valt te voorkomen.

Een paar jachthouders hebben de genomen preventieve maatregelen in FRS ingevoerd. Het is niet duidelijk of er weinig maatregelen door de grondgebruikers worden getroffen of dat de jachthouders verzuimen de maatregelen te melden.

Aanbevelingen

Ter aanvulling op de aanbevelingen die we in de vorige deelrapportage hebben gedaan, bevelen we aan om met het opstellen van een nieuw Fbp na te gaan of er nog noodzaak bestaat om schade aan maïs te voorkomen/bestrijden.

De voorschriften van de huidige ontheffing dienen te worden geactualiseerd:

- de ontheffinggebruiker toestaan de genoemde bescheiden ook digitaal bij zich te mogen dragen;
- het juiste kaliber van het kogelgeweer te benoemen ('kaliber van ten minste 0.22 inch of 5,58 millimeter' moet zijn 'kaliber van ten minste .22 of 5,56 millimeter');
- het juiste adres van het inmiddels verhuisde Vogeltrekstation te vermelden;
- de verwijzing naar de foerageergebieden, waarbij afschot van 1 oktober tot 1 april niet is toegestaan, aanpassen naar rustgebieden en vanaf 1 november.

Verder bevelen wij aan de rapportagetermijn van vóór 15 juli te wijzigen in 'uiterlijk 4 maanden na afloop van de jaarlijkse gebruikperiode', zodat er meer spreiding ontstaat in de in te dienen deelrapportages over het jaar.

De FBE zal zich blijven inzetten om nut en noodzaak van het treffen en melden van preventieve maatregelen bij jachthouders en, via LTO, bij grondgebruikers duidelijk te maken.